

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Disp. IX. De Electione

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

riò & per se, & aliud secundariò & per accidens, A
 seu ratione alterius, & veluti in obliquo & de
 connotato; & hoc secundo modo, eodem actu
 intentionis vel electionis attinguntur; intentio
 enim respicit finem, ut est ratio volendi media,
 & quatenus est assequibilis per illa; electio verò
 tendit ad media, prout conducunt ad affectio-
 nem finis. Unde D. Thomas hic art. 4. ad 3. com-
 parat istos duos actus ascensui & descensui: sic-
 ut enim ascensus incipit à loco inferiori, & ter-
 minatur ad superiorem; contra verò descensus
 incipit à loco superiori, & terminatur ad inferi-
 orem: ita intentio incipit à fine in quem primò
 fertur, & ex illo descendit ad media, ad quæ
 secundariò terminatur; electio verò incipit à
 mediis, ad quæ primò fertur, & ex illis ascendit
 ad finem, ad quem secundariò terminatur. Ex
 quo non sequitur finem eligi, & media intendi:
 quia solum dicitur intendi id in quod primò &
 per se fertur intentio, qualis est finis; & eligi id
 in quod primò & per se tendit electio, qualia
 sunt media.

Confirmatur hæc doctrina & responsio exem-
 plò quo utitur D. Thomas in fine corporis ejus-
 dem articuli. Eodem modo se habet voluntas ad
 finem & ad media, quo se habet intellectus ad
 principium & ad conclusiones, ut ait Philoso-
 phus 2. Physic. textu 29. Ergo sicut intellectus
 non potest unico actu ferri in principium & in
 conclusiones nisi ad utrumque primariò & per se
 tendat: bene tamen si unum attingat primariò &
 aliud secundariò, & consideret principia prout
 continent conclusiones, vel conclusiones prout
 refulcent & continentur in principiis: ita pariter
 voluntas fertur distinctis actibus in finem &
 media, si quodlibet eorum primariò, per se, &
 absolutè attingat; secus verò, si unum velit cum
 ordine & subordinatione ad alterum. Unde in-
 quit S. Doctor supra qu. 8. art. 3. *Finis ut est ratio
 volendi medium, eodem actu appetitur quo medium.* Et
 hic art. 4. *Cum dico, volo medicinam propter sanita-
 tem, non designo nisi unum motum voluntatis: cujus
 ratio est, quia finis ratio est volendi ea que sunt ad fi-
 nem, idem autem actus cadit super objectum, & super
 rationem objecti, sicut eadem visio est coloris & luminis.*

De hoc actu elegantè disserunt SS. Patres,
 præsertim Gregorius & Bernardus: Ille enim ex-
 plicans istud Job 38. *Super quo bases illius solidatae
 sunt,* sic ait: *Bases anis cuiusque anima sunt intentiones
 sue: nam sicut fabrica columnis, columna autem
 basibus innituntur, ita vita nostra in virtutibus, virtu-
 tes verò in intima intentione subsistunt.* Ille verò in
 hæc verba Cantorum: *Pulchra sunt genatua sic-
 ut turturis: dicit faciem anime esse mentis intentionem,
 quia sicut ex facie pulchritudo corporis asimatur,
 ita & rectitudo operis ex mentis intentione.* Ob ean-
 dem rationem aptissimè mentis intentio lucer-
 næ & oculo à Christo comparatur: nam sicut à
 luce omnia decorantur & ornantur, ita (inquit
 Gregorius) *per bona intentionis radium, merita il-
 lustrantur actionis.* Et sicut oculo pes, manus, &
 cætera corporis membra reguntur, eorumque
 externi motus, quò debent tendere diriguntur:
 sic intentio, veluti animæ oculus, humanos ac-
 tus in ultimum finem ordinat, à quo mala in-
 tentione deflectunt. Unde inquit Gilbertus in
 Cantica: *Si plures habes oculos, sagittantis exemplò,
 omnes alios claudes, hoc unò utaris, quo solum dile-
 ctum valeas intueri.*

DISPUTATIO IX.

De Electione.

Ad questionem 13. D. Thoma.

EGIMUS de actibus circa finem: dicendum
 sequitur de actibus circa media; & primò
 de his qui pertinent ad ordinem intentio-
 nis, electione scilicet, consilio, & consensu,
 postea de illis qui spectant ad ordinem execu-
 tionis, usu nimirum & imperio.

ARTICULUS I.

Utrum electio sit actus voluntatis, vel intellectus.

PATET ex jam dictis, ad eligendum requiri in-
 tellectus & voluntatis concursum; intelle-
 ctus quidem, ut consulat de mediis, & deliberet
 quænam determinatè sint eligenda; voluntatis
 verò, ut ea præ aliis in ordine ad finem intentum
 acceptet. Unde difficultas est, in quoniam istor-
 um actuum consistat formaliter electio, an in
 actu voluntatis, vel in actu intellectus: non po-
 test enim in utroque ex a quo consistere (qui-
 quid dicant in contrarium Bellarminus lib. 3. de
 gratia & lib. arbit. cap. 9. & Salas hic tract. 6.
 disp. 1. sect. 5.) nam apud omnes electio unum
 aliquid denotat, seu unum hominis actum,
 sicut intentio, fruitio, & reliqui voluntatis
 actus.

§. I.

Difficultas resolvitur.

DICO igitur, electionem esse substantialiter
 actum voluntatis, licet præsupponat spe-
 cialem motionem & ordinationem rationis.

Prima pars probatur primò ex communi con-
 sensu hominum: nam licet quis iudicet aliquid
 esse melius vel utilius, donec tamen illud velit,
 non censetur elegerit.

Secundò probatur: Objectum electionis est
 bonum utile: Sed sola voluntas versatur circa
 bonum: Ergo electio est actus voluntatis.

Tertiò: Electio est actus libertatis, quæ id-
 circo vis electiva appellatur: Sed libertas in vo-
 luntate tanquam in propria sede & cubili resi-
 det: Ergo & electio; subindeque est actus vo-
 luntatis.

Quartò: Virtus moralis, quæ est habitus ele-
 ctivus, in voluntate subiectatur: Ergo & ipsa
 electio.

Denique, ut discuitur D. Thomas hic art. 2.
 Actus qui materialiter pertinet ad unam potentiam,
 & formaliter ad aliam, est secundum sub-
 stantiam & elicitive illius potentie ad quam per-
 tinet materialiter: Sed actus electionis est mate-
 rialiter à sola voluntate, & formaliter tantum
 ab intellectu: Ergo elicitive, & secundum sub-
 stantiam, est à voluntate. Majorem declarat S.
 Doctor in actu fortitudinis, in finem charitatis
 ab ipsa charitate ordinato, qui secundum sub-
 stanti-

stantiam & elicivè est ab habitu fortitudinis, quia ad illum pertinet quantum ad materiale, & ab habitu charitatis solum quantum ad formale, seu quantum ad ordinem in ultimum finem. Minor verò sic ostenditur. Actus qui fertur in bonum ordinatum per rationem, materialiter est voluntatis, formaliter verò intellectus: Sed electio fertur in bonum ordinatum per rationem: Ergo materialiter est voluntatis, formaliter verò intellectus. Minor est certa: electio enim supponit ordinationem rationis, quâ media inter se & in ordine ad finem intentum comparatur, ut infra patebit. Major in qua est difficultas, sic ostenditur. Quando ad aliquem actum concurrunt duo principia, quorum unum se habet ut dirigens, & movens, aliud verò ut motum & directum, quod se tenet ex parte dirigentis, & moventis, se habet formaliter, quod verò se tenet ex parte illius quod dirigitur & movetur, se habet materialiter, ut patet in exemplo jam adducto: nam cum actus fortitudinis imperatur à charitate ut exerceatur propter Deum, tunc actus ille materialiter est à fortitudine, formaliter verò à charitate, quia id quod est à virtute inferiori, se habet ut materia respectu illius quod est à virtute superiori dirigente aut movente: Sed quando aliquis actus fertur in bonum ordinatum per rationem, ad eum concurrunt intellectus & voluntas; intellectus quidem ut dirigens & movens in suo genere, voluntas verò ut directa & mota: Ergo quando aliquis actus fertur in bonum ordinatum per rationem, est quidem rationis quoad formale, sed quoad materiale est voluntatis.

Dices: Non solum materia, sed etiam forma pertinet ad substantiam rei, imò forma est principalior: Ergo si materiale electionis pertineat ad voluntatem, & formale ad intellectum, dicendum est electionem esse actum utriusque potentie, & principalius pertinere ad intellectum.

Sed contra primò: Quamvis in naturalibus forma sit principalior, secus tamen in artificialibus: Sed electio est veluti quoddam artefactum: Ergo in ea materia præstat forma.

Secundò: Est quod tam in artificialibus, quam in naturalibus, forma intrinseca & essentialis rei sit principalior materiâ, non tamen forma extrinseca & accidentalis: Atqui actus rationis non est forma intrinseca & essentialis electioni, sed extrinseca duntaxat; nam forma essentialis electionis est habitudo transcendentalis ad medium per intellectum consiliatum, & idè ipsè actus rationis, qui est consiliatum, est tantum forma extrinseca, ex eo quod terminus relationis, quæ est forma intrinseca, sit objectum ut consiliatum seu ordinatum per rationem: Ergo actus rationis, esto se habeat per modum formæ, non pertinet tamen principaliter ad electionem.

Quod autem D. Thomas voluerit actum rationis esse tantum formam extrinsecam & accidentalem, respectu electionis, patet, tum ex propositione quam ad id probandum assumit, ait enim: *Actus qui est essentialiter unius potentie vel habitus, recipit formam & speciem à superiori potentia vel habitu, secundum quod ordinatur inferiori à superiori.* Manifestum est autem, quod actus essentialiter pertinet ad unam potentiam, non recipit formam aut speciem essentialem ab

alia superiori potentia. Tum etiam exemplo quod adducit de actu fortitudinis, à charitate imperato, id est, ad finem charitatis relato; nam evidens est talem actum non habere suam speciem essentialem à charitate, sed à fortitudine.

Secunda pars conclusionis, quæ asserit quod electio præsupponit specialem motionem & ordinationem rationis, probatur egregio discursu D. Thomæ quæ 22. de verit. art. 13. ubi hæc scribit: *Quandocumque sunt duo agentia ordinata, secundum agens dupliciter potest movere vel agere: uno modo secundum quod competit natura sua: alio modo secundum quod competit natura superioris agentis.* Impressio enim superioris agentis manet in inferiori; & ex hoc inferius agens non solum agit actione propria, sed actione superioris agentis: sicut sphaera Solis movetur proprio motu, qui spatio unius anni expletur, & motu primi mobilis, qui est motus diurnus. Similiter & aqua movetur motu proprio tendendo in centrum, & habet quemdam motum ex impressione Lune, quæ movet ipsam, ut patet in fluxu & refluxu maris. Corpora etiam mixta habent quasdam operationes sibi proprias, quæ consequuntur naturam quatuor elementorum, ut tendere deorsum, calefacere, infrigidare; & habent alias operationes ex impressione celestium corporum, ut magnes attrahit ferrum. Et quamvis nulla actio inferioris agentis fiat, nisi præsupposita actione superioris: tamen illa actio, quæ competit ei secundum suam naturam, attribuitur ei absolute, sicut aquæ moveri deorsum: illa verò quæ ei competit ex impressione superioris agentis, non attribuitur ei absolute, sed in ordine ad aliud: sicut fluere & resuere dicitur esse proprius motus maris, non in quantum est aqua, sed in quantum movetur à luna. Ratio autem & voluntas sunt quædam potentie operative adinvicem ordinata; & absolute considerando ratio prior est, quamvis per reflexionem efficiatur voluntas prior & superior, in quantum movet rationem. Unde voluntas potest habere duplicem actum, unum qui competit ei secundum suam naturam, in quantum tendit in proprium objectum absolute; & sic actus attribuitur voluntati simpliciter, ut velle & amare, quamvis ad hunc actum præsupponatur actus rationis: alium verò actum habet, qui competit ei secundum id quod ex impressione rationis relinquatur in voluntate: cum enim proprium rationis sit ordinare & conferre, quandocumque in actu voluntatis apparet aliqua collatio vel ordinatio, talis actus erit voluntatis, non absolute, sed in ordine ad rationem.

Hæc Divus Thomas elegantissime: ex quibus aperte concluditur, quod electio præ omnibus actibus voluntatis, & plusquam intentio, dependet ab intellectu, specialemque rationis motionem & ordinationem supponit. Pro cuius majori declaratione:

Sciendum est, quod sicut est proprium voluntatis movere per modum impulsus quoad exercitium, ita est proprium intellectus movere quoad specificationem, & in genere causæ finalis, exhibendo voluntati bonum quod alliciat, in quo consistit finalis causalitas. Sed potest intelligi has duas potentias duobus modis se mutuo movere: primò scilicet generali quadam ratione, prout una supponit quodammodo aliam in sua operatione; sicut voluntas præsupponit semper actum intellectus, repræsentantem objectum in quod tendat, & voluntas applicat & quasi impellit intellectum ad objecti considerationem: secundò potest intelligi huiusmodi potentia-

potentias se movere speciali quadam ratione, quatenus una recipit ex motione alterius specialem quendam modum operandi, quem communicat suis actibus, quemque non communicaret, motione illa seclusa: v.g. intellectus ex sua ratione habet ordinatè & collativè procedere, unum alteri conferendo; hoc autem non habet voluntas ex se, sed solum inclinare, & per modum impulsus in objectum tendere: unde quod hoc faciat ordinatè, & accipiendo unum præ alio, & cum collatione ad aliud, non habet ex se præcisè; id tamen participare potest ex motione & ordinatione intellectus. Similiter intellectus ex vi sua tendit in objectum per modum manifestantis & illuminantis, ex impressione autem voluntatis, cum quadam efficacia & impulsu, ut patet in imperio, quod non solum ordinat ad opus, quod est proprium rationis à qua procedit, sed etiam cum quadam efficacia sive impulsu (modo inferius explicando) movet ad executionem. Electio ergo non solum supponit generalem illam motionem intellectus, quæ ad omnes actus voluntatis concurrat, representando illi objectum in quod tendat, & à quo specificetur, sed etiam specialem quæ media ordinat ad finem, & ea inter se confert, ac iudicat unum alteri esse præferendum; & idè Aristoteles 3. Ethic. cap. 2. dicit electionem esse appetitum præconsciati, id est objecti per consilium propositi, & per rationem deliberati. Et D. Thomas quæst. 22. de verit. art. 25. Electio (inquit) est actus voluntatis, non absolute, sed in ordine ad rationem, eò quod in electione apparet id quod est proprium rationis, scilicet conferre unum alteri, vel præferre, quod quidem in actu voluntatis invenitur ex impressione rationis, in quantum scilicet ipsa ratio proponit voluntati aliquid non ut utile simpliciter, sed ut utilis ad finem. Unde triplicem voluntatis ab intellectu dependentiam, seu triplicem gradum dependendi ab intellectu possumus distinguere: primus est in proponendo objectum, quod ad omnes actus voluntatis requiritur; secundus in ordinando finem ad media, vel media ad finem; & hic est communis intentioni & electioni: tertius est in conferendo media inter se, & præferendo aliquid vel aliqua; & hic solum competit electioni, & idè electio specialem importat dependentiam à ratione, & majorem adhuc quam ipsa intentio.

S. II.

Solvuntur objectiones.

OBJICIES primò contra primam partem conclusionis: Electio est actus prudentiæ: Sed prudentia est in intellectu: Ergo electio ad intellectum pertinet.

Respondeo omnem electionem non esse à prudentia, cum etiam imprudentes eligant; illam verò, quæ est à prudentia, non esse ab illa elicitive, sed directive tantum, seu regulative, quia bona electio debet dirigi & regulari per prudentiam; quæ ut docet D. Thomas infra qu. 57. & 2.2. qu. 49. & 51. habet tres actus, scilicet judicare, consiliare, & præcipere; & per duos primos regulat electionem faciendam ab habitu virtutis moralis, per tertium verò regulat ipsam executionem seu usum, ut infra patebit, cum agemus de imperio.

DICES: Divus Thomas 2.2. qu. 124. art. 2. ad 2. dicit quod martyrismus principaliter est actus

charitatis, quam fortitudinis; quia licet eliciatur à fortitudine, dirigitur tamen à charitate; Ergo si prudentia dirigit & regulat electionem, magis debet dici actus prudentiæ, quam virtutis moralis.

Respondeo ex eodem S. Doctore qu. 2. de malo art. 3. quod particula, principaliter, duobus modis sumi potest: primò ut significat idem quod primordialiter; secundò ut significat idem quod complete; quando ergo docet martyrismus pertinere principaliter ad charitatem, sumit ly principaliter in primo sensu, & solum vult martyrismus ab ipsa charitate primordialiter, seu originative procedere, quamvis à virtute fortitudinis eliciatur. Item cum propositione de electione dicitur: illa enim ad intellectum & prudentiam originative & primordialiter pertinet, ad voluntatem verò & virtutes morales elicitive & complete.

Objicies secundò: Virtutes morales quæ versantur circa passiones, ut temperantia & fortitudo, residet in appetitu sensitivo, ut docet S. Thomas infra qu. 56. art. 4. At illæ virtutes sunt habitus electivi, & habent pro actu proprio elicere electionem rectam in tali materia, moderando passiones: Ergo electio non solum ad voluntatem, sed etiam ad appetitum sensitivum pertinet, & ab illo elicitur.

Respondeo virtutes morales quæ sunt circa passiones, residere in appetitu sensitivo, non quatenus sensitivus & materialis est, sed in quantum participat aliquid de ratione, & est rationalis per participationem, ut ait D. Thomas loco citato in resp. ad 1. & ita electionem posse esse ab appetitu sensitivo, non absolute & secundum se considerato, sed ut moto à ratione & voluntate, & ut participante à voluntate aliquam libertatem imperfectam, ratione cuius potest etiam in illo esse peccatum, ut asserit idem S. Doctor infra qu. 74. art. 3.

ARTICULUS II.

De quibus sit electio?

DICO primò, electionem non esse de fine, ut finis est, sed tantum de mediis. Ita D. Thomas art. 3.

Probatur primò: Electio, ut ait Aristoteles, est appetitus præconsciati: Sed consultatio non est de fine, sed tantum de mediis; Medicus enim v.g. non consultat an infirmus sit sanandus, sed solum quibus mediis seu remediis sanandus sit: Ergo nec electio.

Secundò: Electio est veluti quidam motus voluntatis: Ergo cum omnis motus procedat ex aliquo immobili, ut sepe docent Aristoteles & D. Thomas, debet omnis electio ex intentione alicujus finis procedere, subindeque non circa finem, sed circa media versari.

Tertiò: Eligere est quasi unum ex multis eligere: Sed hoc non potest fieri nisi ex præsupposito amore finis, qui sit ratio discernendi unum ab alio, utpote magis opportunum ad finem obtinendum: Ergo electio à morem & intentionem finis supponit, & circa media versatur.

Denique probatur conclusio: Sic se habet electio in operationibus, sicut discursus in speculationibus: Atqui in intellectu non discursus circa principia, sed circa conclusiones: Ergo nec voluntas

eligat finem in quantum hujusmodi, sed tantum A
media quæ ad illum ordinantur. Dixi, *in quantum hujusmodi*, quia sicut in speculativis quod in una demonstratione est principium, potest esse conclusio respectu alterius, ut patet in principis scientiæ subalternantis, quæ sunt conclusiones subalternantis; ita quod in una operatione est finis, potest ordinari ad aliquid ut ad finem, & tunc de illo, ut habet rationem mediæ formaliter, rationem verò finis tantum materialiter, potest esse electio. Sicut fanitas, quam medicus non eligit, sed supponit tanquam principium medicinæ, potest ordinari ad exercitium virtutis, & salutem spiritualem, & sub hac ratione eligi. Ex quo facile intelliges id quod ait D. B
Thomas supra quest. 6. art. 2. nempe quod *apprehensio sine aliquis potest, deliberans de fine, & de his que sunt ad finem, moveri in finem, vel non moveri*, potest enim aliquis deliberare de fine, non quidem quantum ad ipsam rationem formalem finis, in communi & formaliter sumpti, quod est bonum conveniens ut sic (de hoc enim nulla est deliberatio, quia nulla est dubitatio, cum bonum omnes appetant sine deliberatione) sed de fine materialiter sumpti; quia nimirum non semper sumus certi, sed possumus dubitare, & consequenter inquirere & deliberare, in qua re invenitur talis finis: sicut omnes desiderant beatè vivere, & tamen in qua re invenitur ista beatitudo, multi dubitant, an in divitiis v.g. an in voluptatibus, an in Deo? Et similiter multi desiderant vitam rectè instituire, sed an ista vita sit eligenda in coelibatu, vel in matrimonio, vel in studio, vel in malitia, deliberationi subijcitur.

Advertendum est etiam, electionem duobus modis posse usurpari, primò improprie, & in larga quadam significatione, prout solum significat amorem unius rei præ multis, & inter multas; secundo strictè & proprie, prout significat amare unum propter aliud, seu acceptionem unius præ alio ad finem obtinendum. Si primo modo electio accipitur, non solum est de mediis, sed etiam de finibus, in quantum hujusmodi, D
modo & de ipso ultimo fine, sive vero, qui est solus Deus, sive falso, qui est bonum proprium ipsius peccatoris. Et secundum hanc electionis acceptionem intelligitur illud Deut. 26. *Dominum elegisti tibi bodie, ut sibi tibi Deus*, & etiam illud Lucæ 10. *Optimam partem elegit sibi Maria, que non auferetur ab ea*: id est, æternam beatitudinem, sive requiem in æternum mansuram. Si autem secundo modo usurpetur electio, non est de fine, in quantum hujusmodi, sed solum de mediis, juxta illud Aristotelis 3. Ethic. *Voluntas finis est, electio eorum que sunt ad finem*:

Dico secundo, electionem non esse nisi de his que a nobis aguntur. Ita D. Thomas art. 4.

Probatur: Quamvis medium aliquando non sit actio nostra, neque res operabilis a nobis, at tamen semper subditur nostræ actioni, aut potius actio nostra una cum re externa unum constituit medium: sicut enim intentio non tendit in finem absolute sumptum, sed in finem ut connotat actionem nostram, scilicet consecutionem & possessionem, eò quod tendat ad finem obtinendum; ita & electio tendit ad medium, non nudè, sed ut connotat operationem nostram; est enim id quo consequimur & obtinemus finem intentum, v.g. cum aliquis profecturus Parisios assumit equum, equus nudè sumptus, non est medium conducens ad finem, sed potius

equitatio. Ex quò patet hoc esse discrimen inter primam volitionem, intentionem, & electionem, quòd prima volitio, cum sit simplex complacentia in objecto, potest esse de re quæ a nobis non agitur; intentio verò & electio, quia respiciunt finem ut obtinendum ab appetente, tendunt ad rem operationi nostræ subiectam.

Dico tertio, electionem non esse de impossibili, cognito ut tali. Est etiam D. Thomæ art. 5.

Probatur primò: Electio non est nisi de his quæ a nobis aguntur, ut ostendimus conclusione præcedenti; Sed ea quæ per nos aguntur, sunt nobis possibilis: Ergo electio non est nisi possibilium.

Secundo probatur: Electio procedit ex intentione efficaci finis: Atqui voluntas efficax non inclinatur ad impossibilia: Ergo electio non est de impossibilibus.

Tertio: Electionis objectum est bonum utile ut sic: Sed id quod est impossibile non est utile: Ergo non est objectum electionis.

Denique probatur conclusio: Electio est tantum de his de quibus est consultatio, unde ab Aristotele *appetitus preconiliari* appellatur: Sed consultatio non est de impossibilibus, ut patet: Ergo nec electio.

Dixi electionem de impossibili cognito ut tali: nam ut ait D. Thomas resp. ad 2. *Sicut quandoque voluntas est alicujus quod apprehenditur ut bonum, & tamen non est verè bonum; ita quandoque est electio ejus quòd apprehenditur ut possibile eligenti, quod tamen non est ei possibile.*

Quarunt hic aliqui, an saltem inefficaciter & conditionatè voluntas possit ferri in impossibile, cognitum ut tale? Sed de hoc egimus in tractatu de Angelis.

ARTICVLVS III.

Verum ex duobus bonis possit voluntas eligere minus bonum, vel saltem æquale?

§. I.

Præmittuntur que apud omnes sunt certa.

CERTVM est primò, quod moraliter & regulariter loquendo, semper voluntas eligit id quod videtur melius: Tū quia homo ita inclinatus est ad proprium commodum, & ad suæ voluntatis impletionem, ut regulariter ad id, quod ad finem intentum magis videtur conducere, toto impetu & pondere voluntatis feratur: Tum etiam, quia moraliter fieri nequit, ut facta sufficienti inquisitione, intellectus practicè judicet duo media ita esse æqualia, ut aliqua bonitas non appareat in uno, ratione ejus emineat supra illud, sive illa petatur ex differentia specifica, sive ex individuali, sive ex aliqua circumstantia, putè approximatione &c.

Secundo certum est, voluntatem posse respicere id quod intellectus judicat speculative majus bonum, & ferri in id quod speculative judicatur minus: nam ille qui peccat, præfert bonum utile vel delectabile bono honesto, quamvis speculative judicet bonum honestum longè esse præstantius. Unde optime Basilii: *Quam vani & iniqui filii hominum in stateris, qui terrena celestibus, corporalia spiritualibus, temporalia æternis anteponunt.* Et Bernardus: *Scætera avaritiæ iniquissima est: plus enim in ea ponderat obolus quam Deus, plus nummus quam anima.*

Tertio non est dubium, quin possit voluntas æquale & minus bonum eligere, relicto meliori, saltem mediâ, movendo scilicet intellectum ut novas rationes & motiva inveniat, propter quæ objectum, quod aliàs secundum se minus bonum, minusque amabile videbatur, reddatur convenientius & melius, saltem apparenter, & sic eligat illud præ alio. Unde D. Thomas hic art. 6. & 3. *Nihil prohibet, si duo equalia ad proponantur secundum unam considerationem, quin circa alterum consideretur aliqua conditio, per quam eminent, & magis flectatur voluntas in illud quam in aliud.*

21 Difficultas ergo reducitur ad hoc, an propositis duobus bonis, non solum speculative & secundum se equalibus, sed etiam practicè, & ex parte iudicii & dictaminis practici intellectus, aut etiam propositis simul uno majori & alio minori, possit voluntas, non mutato iudicio, nec novo motivo proposito, eligere illud quod ut minus bonum, vel ut æquale alteri proponitur? Ratio autem dubitandi est, quia cum voluntas sit potentia cæca, sequitur ductum rationis, & dictamen seu iudicium practicum intellectus, unde si ille practicè iudicet duo media esse æque utilia, aut unum minus & aliud magis utile, impossibile videtur quod voluntas in unum potius quam in aliud propendat, & multò minus quod eligat deterius, relicto meliori. Aliunde verò cum ipsa sit potentia libera, & à nullo obiecto, præterquam à summo bono clarè viso, necessitari possit, cuiuslibet libertas præcipuè in electione consistat; videtur quod stante adhuc æquali aut meliori dictamine, medium æquale, aut minus bonum eligere possit.

22 Hæc difficultas Theologorum ingenia divisit, & in duas extremè oppositas coëgit abire sententias. Recentiores enim, ut Suarez, Valentia, Salas, & alij, existimant non posse libertatem voluntatis illasam servari, nisi præsupposito ex parte intellectus iudicio practico de æqualitate vel inæqualitate mediolorum, possit ipsa voluntas quodcumque voluerit eligere, alterò relicto, & in quamlibet partem prohibito seipsam determinare. Thomistæ verò, quos sequuntur Vazquez hic disp. 43. cap. 2. & Bellarminus lib. 3. de gratia & lib. arbit. c. 9. negant hoc requiri ad rationem libertatis, & docent esse impossibile, quod stante iudicio practico intellectus, dictantis melius & convenientius medium esse eligendum, voluntas minus bonum vel æquale eligat, sed si velit æquale aut minus bonum eligere, debere movere intellectum, ut novas rationes & motiva inveniat, propter quæ, id quod minus bonum vel æquale videbatur, melius & convenientius appareat: unde ait Bellarminus loco citato, *minus bonum posse eligi, si iudicatur majus.*

§. II.

Sententia negativa præfertur.

DICO primò, minus bonum, cognitum ut tale, & voluntati propositum, non posse eligi, relicto meliori.

23 Probatur primò ex Aristotele 3. Ethic. cap. 3. ubi ait: *Quod ceteris ex consultatione prætulimus, id eligibile est*: Sed intellectus in consultatione, quæ electionem antecedit, nunquam præfert, nec præferre potest medium minus bonum & minus utile, cognitum ut tale, meliori

A & utiliori; consultatio enim fit ad hoc ut intellectus inter se conferat media quæ invenit, & præferat illud quod iudicat magis utile & accommodatum ad finem obtinendum: Ergo medium minus bonum & minus utile, cognitum ut tale, non potest eligi.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Voluntas cum sit potentia cæca, non potest proficisci nisi obiectum sibi ab intellectu propositum: Ergo non potest unum præeligere alteri, nisi intellectus iudicet unum esse alteri præeligendum. Atqui (subsummo) repugnat quod intellectus iudicet minus utile, apprehensum ut tale, utiliori & meliori esse præferendum: Ergo & quod voluntas illud per electionem alteri præferat. Major, & prima consequentia patet. Subsumptum verò probatur. Ratio eligibilitatis in mediis, non aliunde provenit, quam ex eorum utilitate, & proportionem seu accommodationem ad finem: Ergo repugnat quod intellectus iudicet medium illud esse magis eligibile, & alteri præferendum, quod cognoscit esse minus utile, accommodatum ad finem affectionem.

Confirmatur amplius: Obiectum movet voluntatem, eam alluciendo & trahendo, quæ motio *metaphorica* à Philosophis appellatur: Ergo non potest voluntas ferri in unum obiectum, præ alio, illudque præeligere, nisi ex parte illius major tractao & allucientia obiectiva reperitur, & per consequens nisi aliquid melius & convenientius ab intellectu proponatur: talis enim tractio, seu allucientia & motio metaphorica, fit mediante bonitate & convenientia ab intellectu voluntati proposita? unde sicut incognita amare non possumus, ita nec præeligere ea quæ ut minus bona & minus utilia voluntati per iudicium practicum intellectus proponuntur.

Probatur secundò conclusio: Voluntas non potest eligere seu velle malum sub ratione mali: At si eligeret medium iudicatum minus bonum, relicto meliori, eligeret malum sub ratione mali: Ergo &c. Major à nobis sufficienter demonstrata est supra disp. 4. art. 1. Minor verò probatur; quia ut ait D. Thomas 1. p. quæst. 50. art. ad 1. *Medium comparatum ad unum extremum, videtur alterum extremum; sicut tepidum comparatum calido, vide ut frigidum*: quam doctrinam accipit ex Aristotele 3. physic. cap. 1. ubi ait: *Medium est quodammodo ipsa extrema, ut media sidium, gravis ad ultimum dicitur, & astra ad primam; fuscum etiam album ad nigrum dicitur, & nigrum ad album*; & ex Damasceno lib. 2. de fide cap. 3. ubi docet Angelos dici immateriales & incorporeos, quantum ad nos; & comparatos cum Deo dici materiales & corporeos; & sic etiam crepusculum aliquando vocatur dies, aliquando nox, aliquando medium quiddam, & utriusque confinium: Atqui minus bonum est quasi medium inter majus bonum & malum: Ergo comparativè ad majus bonum habet rationem mali; & per consequens si homo eligeret minus bonum, cognitum ut tale, relicto meliori, eligeret malum sub ratione mali.

Probatur tertio: In electione non simpliciter aliquid est volitum, sed unum est volitum, alio reiecto seu repudiato; unde si propositum medio meliori, & minus bono, voluntas istud eligeret, majus bonum cognitum ut tale repudiaret: Sed repugnat quod voluntas majus bonum,

cognitum ut tale, fugiat & repudiet: Ergo & quod eligit minus bonum, relicto meliori. Major patet: electio enim, si proprie sumatur, est acceptio unius præ alio, id est acceptatio unius, repudiando alterum. Minor verò suadetur: Objectum nolitiois & fugæ, est malum ut tale, sicut objectum prosecutionis est bonum: Sed medium magis bonum & utile, nec in se, nec in ordine ad minus utile, potest habere rationem mali: Ergo non potest à voluntate rejici.

Dico secundò: Si duo media omnino æqualia proponuntur, neutrum potest eligi, donec intellectus in uno aliquam rationem seu convenientiam excogitet, ob quam prævineat & præponderet alteri. Ita colligitur ex D. Thomæ artic. 6. ad 3. ubi totam rationem eligendi unum præ alio, reducit ad diversam considerationem, quæ potest aliquid magis eminere, & flexere voluntatem. Idem videntur docuisse plures ex antiquis Philosophis: nam ex Platone refert D. Thomas loco citato in argumento 3. & ex Anaximandro Aristoteles 2. de cælo textu 75. & 90. quod si famelicis poneretur duplex cibus æqualis, & in æquali distantia, non magis moveretur ad unum, quam ad alium. Similiter dicebant capillum ex omni parte æqualiter distentum, non posse ulla vi rumpi, quia non est major ratio ob quam ex una parte potius quam ex alia rumpatur, per omnem autem partem simul rumpi non potest. Ex quo inferebant, eadem ratione non moveri terram in medio positam, quia non est major ratio, quare moveatur ad unam potius quam ad aliam partem. Denique si daretur corpus æqualiter grave & leve, non ascenderet neque descenderet: quia non esset major ratio cur potius sursum quam deorsum ferretur, vel e contra. Sed quicquid sit de his exemplis, de quibus disputant Philosophi:

Probatur conclusio ratione fundamentali: Quamdiu potentia indifferens non determinatur ad unam partem, nulla sequitur operatio: Sed dum voluntati proponuntur duo media omnino æqualia, nihil est per quod voluntas determinetur ad eligendum unum potius quam aliud: Ergo neutrum tunc potest à voluntate eligi. Major sufficienter demonstrata fuit supra disp. 6. art. 2. §. 8. agendo de necessitate prædeterminationis in ordine ad causas liberas. Minor verò suadetur: nam in eo casu voluntas non determinatur ab ipso objecto; cum enim supponamus illa bona esse omnino æqualia, non est potior ratio quare unum potius quam aliud eam determinet: non determinatur etiam ab intellectu, quia intellectus aliter non determinat voluntatem, quam proponendo objectum: neque etiam determinatur à seipsa, ratione libertatis quæ poisset: Tum quia cum voluntas sit appetitus rationalis, sequens ductum rationis, & cognitionem intellectus, nunquam potest se determinare ad id quod ut omnino æquale & indifferens ipsi ab intellectu proponitur: Tum etiam, quia ut docet S. Thomas 2. 2. quæst. 19. art. 3. ad 5. & 3. contra gent. cap. 2. & 2. physic. lect. 8. cujus verba loco supra citato retulimus, à causa contingente & se habente ad utrumlibet non exit actio determinata, nisi prius determinetur ab alio: Ergo dum voluntati proponuntur duo media omnino æqualia, nihil est per quod voluntas determinetur ad eligendum unum potius quam aliud.

Respondent Adversarij ex Sociniano lib. 9. metaph. quæst. 14. quod potentia contingenter se

Tom. III.

habentes ad plura, sunt in duplici differentia: quædam sunt potentia imperfecta, & pure passiva, qualis est materia prima in ordine ad diversas formas, & superficies corporis in ordine ad albedinem & nigredinem; & talis potentia non potest ad alteram partem se determinare, sed oportet quod determinetur ab alio: alia sunt potentia perfecta, quæ ex se habent aliquid activitatis, quia non sunt potentia pure passiva, sed etiam activa; & huiusmodi potentia possunt seipsas determinare ad aliam partem; quia licet formaliter sint in potentia, sunt tamen virtualiter in actu, & talis est voluntas.

Sed hæc solutio stare non potest: Primò, quia D. Thomas locis citatis expressè loquitur de voluntate creata.

Secundò, quia Commentator 2. physic. textu 48. sic ait: *Ab eo quod est ad utrumlibet non sequitur aliqua actio, nisi ab aliquo alio inclinetur ad unum.* Et D. Thomas 3. contra gent. cap. 2. *Quod indifferenter se habet ad multa, non magis unum eorum operatur, quam aliud: unde à contingenti ad utrumque non sequitur aliquis effectus, nisi per aliquid quod determinetur ad unum.* Sed quod est indifferens solum passivè, ut materia prima, non operatur, nec ab eo exit aliqua actio aut effectus, ut patet: Ergo dictum illud Commentatoris & D. Thomæ de indifferenti solum passivè glossari nequit.

Tertiò, Licet voluntas non sit potentia merè passiva, sed etiam activa, non est tamen prima causa suæ determinationis: Ergo prima radix, quare vult hoc medium potius quam illud, non est quia vult, sed oportet assignare aliquid extra ipsam à quo moveatur in tali electione, quod in ordine causæ primæ & universalis est Deus, in ordine verò causarum secundarum & particularium, major bonitas unius respectu alterius ab intellectu proposita.

Quartò, Voluntas utrumque habet, & quod sit potentia activa, quatenus producit & eligit proprium actum, & passiva, quatenus movetur ab ipso objecto: Ergo prius naturà quam ipsa activè producat suum liberum consensum, oportet quod moveatur ab objecto ad hunc actum potius quam ad illum, seu ad eligendum hoc potius quam illud. Probatur consequentia: nam in potentiis, in quibus reperitur ratio activi & passivi, præcedit ordine naturæ ratio passivi rationem activi, ut patet in potentia visiva, quæ prius naturà patitur recipiendo species visibiles, quam agat producendo activè visionem.

§. III.

Solvuntur objectiones

PRÆCIPVVM fundamentum adversæ sententiæ sumitur ex libertate voluntatis, quæ non videtur posse stare, nisi ex duobus bonis æqualibus aut inæqualibus, sibi ab intellectu propositis, possit quodcumque voluerit eligere, alio relicto, & in quamlibet partem prohibito seipsam determinare. Unde sic potest argumentum confici: Duobus mediis æqualibus aut inæqualibus voluntati propositis, illa remanet libera quoad exercitium & specificationem: Ergo potest eligere quodcumque maluerit. Consequentia patet: libertas enim consistit in vi electiva, seu in potentia ad eligendum hoc vel il-

Aa ij

lud, prout voluntati placuerit. Antecedens etiam manifestum est, quia media illa sunt bona particularia & limitata: voluntas autem non potest necessitari nisi à bono in communi, vel ab ipso Deo clarè viso, quippe in quo nulla potest ratio mali seu disconvenientis apparere.

36 Facile tamen respondetur, concessio Antecedente, distinguendo Consequens: potest eligere quodcumque voluerit, manente iudicio practico æqualitatis aut minoritatis mediij, nego: mutato tali iudicio, concedo. Solutio patet ex supra dictis: licet enim voluntas sit libera, quia tamen est potentia cæca, & appetitus rationalis, sequens ductum rationis, & tota ejus libertas à iudicio rationis tanquam à proxima radice procedit, non potest operari sine prævio iudicio rationis, ipsam movente in genere causæ finalis, & formalis extrinsecæ: unde sicut voluntas ex sua libertate non habet quòd possit ferri in incognitam, sed potiùs hoc ejus naturæ & inclinationi repugnat; ita nec quòd possit eligere id quod intellectus per iudicium practicum representat ut minus bonum, & per consequens ut respiciendum.

37 Dices: Omnis suppositio antecedens, quæ non descendit à potestate seu libertate voluntatis, libertatem destruit; Sed iudicium illud practicum intellectus, dictans voluntati medium utilius, & convenientius esse eligendum, est aliqua suppositio antecedens electionem voluntatis, quæ ex ipsius libertate non oritur: Ergo destruit libertatem.

38 Respondeo data & non concessa Majori, de qua fusè diximus in tractatu de prædestinatione, negando Minorem: sicut enim intentio finis dependet à voluntate, ita & iudicium practicum de convenientiori medio eligendo descendit ex libertate voluntatis, quæ liberè voluit applicare intellectum ad consultandum de medijs: unde talis suppositio iudicij practici potest cessare, vel quia voluntas potest desistere ab intentione finis, vel etiam quia illà adhuc supposita, potest applicare intellectum ad inquirenda alia media, vel ad excogitandas alias rationes bonitatis & convenientiæ in medijs quæ minus bona apparebant, quibus moveatur ad ea eligenda. Quare adhuc facta suppositione illa iudicij practici de medio convenientiori, voluntas potest in sensu diviso & potentia antecedenti, alia media eligere; licet non possit simul stare iudicium de convenientiori medio eligendo, cum electione minus boni; alioquin voluntas non esset appetitus rationalis, quia non sequeretur ductum rationis & dictamen practicum intellectus.

39 Objicies secundò: Voluntas potest ferri per electionem in illud omne quod habet rationem boni utilis: Sed in medio æquali, aut etiam minus bono, ratio boni utilis reperitur: Ergo voluntas potest illud eligere.

40 Confirmatur: Si illud medium, quod est æquè vel minus utile, seorsim proponeretur voluntati sine alio medio æquè vel magis utili, voluntas posset illud eligere: Ergo etiam poterit eligi, quando proponitur simul cum alio æquali vel utiliori medio. Probatur Consequentia: quia per hoc quod jungatur seu conferatur cum alio æquali, vel utiliori, non amittit suam bonitatem, seu utilitatem quam habet ad finem, ratione cuius est eligibile.

41 Ad objectionem respondeo primò, volunta-

A tem posse ferri per electionem improprie sumptam, prout dicit amorem unius rei in ordine ad aliam, in illud omne quod habet rationem boni utilis; per electionem tamen strictè sumptam, prout dicit acceptionem unius præ alio ad finem obtinendum, de qua solum agimus in præsentì, solum possetendere in medium, quod per iudicium practicum intellectus, melius & convenientius iudicatur, juxta illud Aristotelis 3. Ethic. cap. 3. *Quod cæteris ex consultatione prætulimus, id eligibile est.* Unde ibidem cap. 2. *asserit quod eligimus que magis scimus esse bona.* Item Nislenus lib. 1. Philosophiæ cap. 4. & Damascenus lib. 2. fidei cap. 22. docent quod electio sequitur iudicium quò unum præfertur alteri. Ex quo intelliges, volitionem unici mediij non pertinere propriè ad electionem, sed ad consensum, nam ut infra dicemus, consensus & electio non distinguuntur per hoc quòd ille sit simplex, hæc verò efficax complacentia mediij, sed quia ut docet D. Thomas inf. à quæst. 15. art. 1. ad 4. *Electio addit supra consensum quandam relationem respectu ejus cui aliquid præeligitur:* unde cum in volitione unici mediij non sit talis relatio, ejusmodi volitio non erit propriè electio, sed consensus.

Respondeo secundò, de Majori, distinguendo Minorem: in medio æquali aut minus bono ratio boni utilis reperitur, si considerentur secundum se, seu seorsim, concedo: si comparentur ad aliud æquè vel magis bonum, nego: nam medium minus bonum, respectu melioris, induit rationem mali, ut supra ostendimus: æquale verò respectu æqualis se habet ut indifferens, quia non habet supra illud rationem quæ ei anteponatur. Per quod patet ad confirmationem.

Tertiò contra secundam conclusionem proponi solet hoc vulgare argumentum: Si homini proponuntur duo bona omni ex parte æqualia, v. g. famelicus duo panes vel cibi omnino æquales in quantitate, qualitate, & cæteris conditionibus, vel eliget alterum, aut utrumque, aut neutrum? Si primum, habetur intentum, tunc enim non ab aliqua majori bonitate propofita determinabitur voluntas, quia, ut supponimus, non datur, sed præcisè à se: secundum verò non potest stare, quia supponimus quòd illi famelicus non permittatur utrumquè panem tollere, sed alterum tantum: tertium denique non videtur probabile: ridiculum enim videtur quòd famelicus ille admittatur tantum malit in sua fame perire, quam cibum paratum attingere, seu eligere: Ergo &c.

Respondeo quòd tunc famelicus ille ex subito quodam motu & naturali impetu, absque deliberatione & rigoroſa electione, assumet unum ex illis panibus. Quod si vellit perfectè deliberare, & de melioritate cibi consulere, voluntas applicabit intellectum ad investigandum in uno ex illis medijs aliquam rationem boni & convenientis seu commodi, quæ emineat supra aliud, ut docet D. Thomas hic artic. 6. ad 3. Si autem post istam inquisitionem in neutro inveniat novam aliquam bonitatem, voluntas determinabitur vel à motivis extrinsecis, sicut sunt circumstantiæ aut aliæ conditiones occurrentes, vel experientia propriæ libertatis, quam poterit velle circa unum potiùs quam circa alterum exercere; & tunc ipsa libertas voluntatis non tenet solum ex parte principij elicitive electionis, sed etiam ex parte objecti, & habebit rationem motivi allicientis, & inclinantis ad eligendum

id quod ex sua intrinseca bonitate æquale & indifferens est, Et in hoc magna latet æquivocatio & hallucinatio apud Adversarios: cum enim voluntas eligat illud objectum, quia vult, & ly quia possit dicere & causam efficientem, seu elicentem & causam objectivam, seu allicientem; existimant non requiri, quod libertas voluntatis se habeat ut ratio motiva & alliciens, sed sufficere quod se habeat ut effectiva & eliciens sine novo motivo. Nos verò dicimus utrumque desiderari, & non sufficere ut libertas voluntatis effectivè, seu elicitive ad talem electionem concurrat, sed insuper requiri, quod objectivè seu motivè in eam influat: quia homo non inveniens in minori aut æquali bono quod moveat sufficienter ex meritis objecti, apprehendit & proponit voluntati pro motivo eligendi suam libertatem, seu placitum gratuitum, quod applicat huic objecto, & ex tali applicatione facit quod præemineat, & magis ponderet, magisque voluntatem alliciat & inclinè, quam aliud magis vel æquè bonum: unde licet tunc eligat id quod minus est bonum ex parte rei electæ in se, semper tamen eligat id quod est majus & convenientius ex parte motivi.

Objicies quartò: Voluntas non est minus libera in electione mediiorum, quam in finis intentione: Sed potest intendere finem minus bonum, relicto meliori, & præferre matrimonium, v.g. celibatui aut religioni, quæ est multò perfectior: unde S. Thomas qu. 23. de verit. art. 8. dicit quod *Non est per veritas electionis, si homo in appetendo præferat minus bonum majori bono; non enim tenetur homo proficere meliora semper in operando*: Ergo etiam potest eligere minus bonum, relicto meliori.

Respondeo concessà Majori, negando Minorè: eadem enim est ratio de intentione finis, ac de electione mediiorum; unde licet ex duobus finibus possit quis velle illum, qui secundum se & materialiter deterior est, semper tamen vult illum, qui ex parte motivi seu dictaminis judicatur melior, aut convenientior subjecto illum intendenti. Ad D. Thomam dicendum est, illum in eo loco solum docere quod non tenentur homines semper eligere meliora, v.g. statum religionis, sed rectè possunt eligere minus bona, puta statum conjugalem: verum licet qui elegit tunc statum conjugalem, relinquat quod melius est in se & quod melius judicatur iudicio speculativò, scilicet religionem; elegit tamen quod iudicio practico judicat hic & nunc sibi esse magis conveniens, scilicet uxorem ducere.

Objicies ultimò: Deus de facto elegit minus bonum, relicto meliori: Ergo à fortiori id potest voluntas humana. Consequentia patet: tum quia nostra voluntas est quædam participatio voluntatis divinæ: tum etiam quia voluntas Dei magis inclinata est ad bonum, quam voluntas hominis. Antecedens verò probatur: Deus elegit istum mundum condere; potius quam alium, & tamen potuit alios mundos in infinitum istò præstantiores creare, ut docet D. Thomas 1. p. qu. 25. art. 6. Item Christus potuit perfectiora sacramenta instituire, perfectiores Apostolos eligere, & sic de cæteris: Ergo Deus potest eligere, & de facto elegit minus bonum & perfectum, relicto meliori & perfectiori.

Respondeo primò, concessò Antecedenti, negando Consequentiam & paritatem: quia ut docet D. Thomas 1. p. qu. 20. art. 2. hæc est dif-

ferentia inter voluntatem Dei & nostram, quod voluntas divina non supponit, sed ponit bonitatem in rebus quas diligit & elegit; unde non ideo illas eligit, quia sunt magis bonæ; sed potius ex dilectione & electione Dei, majorem vel minorem prout vult bonitatem participantem.

Adde quod, cum Deus in operibus ad extra intendat manifestationem suæ gloriæ, quæ magis relucet in hoc quod per media magis improporcionata attingat finem quem intendit, non mirum quod interdum eligat creaturas minus nobiles & perfectas, & media quæ ex se videntur minus apta ad finem obtinendum: sicut quando per homines pauperes, indoctos, & inermes, fidei subjecit Reges, Oratores, & Philosophos, ac mundum universum. Unde Apostolos 1. ad Cor. 1. *Quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientia, & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia, &c.*

Secundò responderi potest, quod licet Deus non semper eligat aut faciat quod melius & convenientius est ex parte rei electæ, seu ex parte intrinsecæ bonitatis rei in se, bene tamen quod est melius ex parte motivi eligendi: quod motivum est sua libertas, seu placitum gratuitum suæ voluntatis, quod applicat objecto cui vult, & ex tali applicatione facit quod res in se minus bona, & perfecta entitativè, præemineat & in ordine eligibili præponderet meliori & perfectiori, ut antea exposuimus.

ARTICVLVS IV.

An supposita efficaci & absoluta intentione finis, si unum tantum occurrat medium ad illum obtinendum, voluntas ad ejus electionem necessitetur.

Artem negativam tenent Nominales, ut refert Suarez hic disp. 8. sect. 4. affirmativa tamen communis est apud Doctores tam domesticos, quam extraneos. Cum quibus.

Dico: Stante volitione efficaci finis necessariò sequitur electio medi, quod intellectus judicat esse unicum ad obtinendum finem. Ita colligitur ex D. Thoma hic artic. 6. ubi querit an homo eligat ex necessitate, & contra partem negativam, in cujus favorem absolutè concludit, objicit primò, sic se habere finem ad electionem, sicut principia ad conclusiones: ex principiis autem conclusionem necessariò moveri ad electionem: cui argumento respondet quod non semper ex principiis ex necessitate procedit conclusio, sed tunc solum quando principia non possunt esse vera non sit; & similiter non oportere quod semper ex fine insit homini necessitas ad eligendum ea quæ sunt ad finem, quia non omne quod est ad finem tale est, quod sine eo finis haberi non possit, aut si tale sit, non semper sub tali ratione consideratur. Quibus verbis insinuat Doctor Sanctus, quod si illud quod est ad finem sit tale, ut sine eo finis haberi non possit, debet necessariò eligi, supposità efficaci intentione finis. Unde 1. p. qu. 19. art. 3. sic ait: *Ea quæ sunt ad finem non necessariò volumus, volentes finem, nisi sine talia sine quibus finis esse non potest: sicut volumus cibum, volentes conservationem vite, & navem, volentes transire.*

51 Probatur etiam conclusio duplici ratione, A quam locis citatis indicat S. Doctor. Prima sic potest proponi: Sicut se habet notitia principiorum ad notitiam conclusionum, ita se habet intentio finis ad electionem mediorum: Sed impossibile est posita notitia principiorum, non sequi notitiam conclusionis, quæ cum ipsis habet necessariam connexionem, & cuius veritate non stante, nequit stare veritas principiorum: Ergo etiam impossibile est stare efficacem intentionem finis, & non sequi electionem unici medij, sine quo non potest acquiri

52 Secunda ratio est: voluntas non potest (volitione saltem absoluta & efficaci) velle impossibilia, ut supra ostendimus: Atqui si absolute & efficaciter indenderet finem, & tamen nollet eligere medium quod est unicum, & sine quo finis obtineri non potest, vellet volitione absoluta & efficaci aliquid impossibile, ut patet: Ergo non potest voluntas, supposita intentione efficaci finis, rejicere medium unicum, sed ad illud eligendum necessatur.

53 Confirmatur: Si voluntas posita intentione finis, unicum quod occurrit medium repudiare valeret, posset etiam simul efficaciter velle & nolle obtinere talem finem: Sed hoc dici nequit: Ergo &c. Sequela Majoris probatur: in primis enim finem illum efficaciter vellet, cum intentio non sit simplex affectus & complacentia in fine; sed volitio efficax illius. Non vellet autem illum efficaciter, quia efficax volitio finis est virtualiter illam continet. Unde Christus dicebat Ioan. 14. *Si quis diligit me (scilicet efficaciter) mandata mea servabit.* Et Matth. 19. *Si vis in vitam ingredi, serva mandata.* Item de eo qui pauperi non dat eleemosinam, quando ipsa est medium necessarium ad præceptum charitatis observandum, dicitur 1. Ioan. 3. *Quomodo caritas Dei manet in illo?*

54 Hæ rationes ostendunt, voluntatem ad electionem medij, quod intellectus iudicat esse unicum, necessitari non solum quantum ad specificationem, sed etiam quoad exercitium, pro eo saltem tempore, quod intellectus iudicat esse necessarium; ut electio exerceatur ad consecutionem finis: nam impossibile est quod intentio finis sit efficax, nisi in actu exercito inferat electionem mediorum, eo tempore quo finis debet executioni mandari: v. g. qui intendit cras flumen transire, & videt non posse nisi per pontem potest quidem volitionem talis medij suspendere usque ad tempus quo debet transire; sed cum instat hora transitus, non potest talis medij electionem non ponere.

55 Objicies contra hanc conclusionem: Si supposita efficaci intentione finis, homo ex necessitate eligeret medium, quod intellectus iudicat esse unicum, vel talis necessitas orietur ex fine, vel ex ipso medio? Neutrum dici potest: Ergo &c. Minor probatur: talis necessitas non potest peti ex fine, quia finis non movet efficacius ad eligendum medium, quam moveat ad se ipsum appetendum; cum non moveat ad amorem illius, nisi quia movet ad amorem sui: Sed finis particularis non movet voluntatem necessario ad amorem sui: Ergo nec ad electionem illius medij. Non potest etiam illa necessitas oriri ex ipso medio: Quia voluntas à nullo bono particulari & limitato necessitari potest: Sed medium illud, quamvis unicum, habet bonitatem fini-

tam & limitatam, cum nullam aliam habeat, præter bonitatem finis extrinsecè participatam, quam supponimus esse limitatam: Ergo, &c. 56

Respondeo necessitatem illam neque ex fine neque ex medio solitariè sumptis, sed ex necessaria connexionione medij cum fine ortum habere: sicut quando dicitur, *si Petrus currit, necessario movetur*, necessitas hujus illationis & consequentia, neque ex cursu, neque ex motu Petri, quæ sunt contingentia, provenit; sed ex connexionione necessaria quæ reperitur inter Antecedens & consequens, & inter motum Petri & ejus cursum. Potest etiam dici, hanc necessitatem provenire ex ipso medio, supposita efficaci intentione finis: quia licet medium, quando est unicum, non habeat omnem rationem boni simpliciter, habet tamen omnimodam utilitatem, quæ est bonitas medij, formaliter ut medium est: quare licet necessitatem omnimodam & absolutam inducere non possit, potest tamen causare necessitatem secundum quid, & hypotheticam; quæ libertati non præjudicat, ut communiter docent Theologi. Unde electio hujus medij potest esse meritoria, vel culpabilis, ut patet tum in eo qui ex efficaci intentione salubris eligit observantiam præceptorum, quæ est unicum & necessarium medium ad vitam æternam consequendam; juxta illud Christi Matth. 19. *Si vis in vitam ingredi, serva mandata.* Tum etiam in illo qui habens intentionem efficacem obtinendi sanitatem, audit à medico unicum medium ad eam consequendam esse accessum ad non suam; talis enim, eligendo illud medium, peccat mortaliter.

DISPUTATIO X.

De Consilio & Consensu.

Ad questionem 14. & 15. Divi Thomæ.

D EPLICATA natura electionis differit. S. Doctor de duplici actu, qui ad illam præquiritur, consilio scilicet, qui eam dirigit & regulat, & consensu, qui est approbatio sive complacentia de ipsorum inventione & utilitate. Pauca autem circa hos duos actus dicenda occurrunt unde utrumque hac disputatione complectemur.

ARTICVLVS I.

Verum Consilium formaliter sit sola inquisitio rationis, vel etiam iudicium seu sententiam intellectus includat?

S. I.

Quibusdam præmissis difficultas proponitur & resolvitur.

NOTANDVM primò quod sicut in syllogismo duo sunt, præmissæ scilicet & conclusio: ita in consilio, quod est quidam ratio practice discursus, & veluti quidam syllogismus prudentia, duo præcipue actus intellectus interveniunt; inquisitio scilicet mediorum, quæ